

حجت خراسان و شعر تقلیدناپذیر او

فریدون شیرازی

مدرس دانشگاه آزاد و پیام نور و دبیر آموزش و پرورش شهرستان عجبشیر

چکیده

حکیم ناصر خسرو یکی از شاعران نامدار و صاحب سبک در شعر فارسی است که توانسته است شعر را در یک فضای انتقادی خاص، کاملاً در خدمت مقاصد اخلاقی و ترویج مذهب و دانش به کار گیرد؛ زیرا او معتقد است که تمام زشتی‌های جامعه، ریشه در نادانی دارند و جهالت و حماقت همان بی‌دینی؛ یعنی پیروی از مذهبی غیر از مذهب اسماعیلی (فاطمی) است. ولی علی‌رغم این برجستگی، شیوه شعری او نتوانسته است تا به امروز به صورت چشمگیر مورد تقلید فارسی‌گویان دیگر قرار گیرد. از دلایل این امر می‌توان به قرار گرفتن در شرایط زمانی و مکانی و فکری خاص، انتقادات تند همراه با برندگی شمشیر زبان، استعمال الفاظ مستهجن، تضاد گوئی‌های وی در برخورد با سرنوشت، مدح و تمجید از خلفای فاطمی و سایر مسائل عینی و ذهنی، خودستائی‌ها، نوع نگرش او به اقشار مختلف مردم و پیروان مذاهب دیگر، طرح مسائل دشوار فلسفی و سوالات و شبهات بی‌پاسخ، عدم پابندی کامل او به اندیشه و اصول مذهبی و... اشاره کرد. نگارنده در این مقاله کوشیده است با بررسی دیوان این حکیم نامی، با استشهاد به شواهدی چند، با ارائه تصویری از سبک و افکار شخصی وی به تحلیل زبان شعری و به علل تقلیدناپذیر ماندن شیوه او پردازد.

واژگان کلیدی: ناصر خسرو، انتقاد، تضاد گوئی، تقلیدناپذیری